

REDACȚIA

Arad, Str. Anlich (Adam)

ABO MENTUL

Pentru Austro-Ungaria
de un an fl. 10; pe 1/2
an fl. 6; pe 1/4 de an
fl. 2.50 pe 1 lună fl.

Nr. de Duminecă p.
an fl. 2.—

Pentru România și alte țări
pe un an 40 franci.

Manuscrisurile nu se întorc.

TRIBUNA POPORULUI

ADMINISTRAȚIA

Arad, Str. Anlich (Adam)

INSERȚIUNILE:

de 1 și 2 săptămâni: prima dată
7 cr.; a doua oară 6 cr.,
a treia oară 4 cr. și timbru
de 30 cr. de fiecare publicare
câtune.

Atât abonamentele cât și
inserțiunile sunt a se plăti
înainte în Arad.

Redacția nu răspunde de
conținutul scrisorilor.

Anul III.

Număr de Duminecă

Nr. 41

Succesele maghiarisării.

Ministerul de interne publică un crâmpeiu de statistică privitoare la maghiarisarea numelor în prima jumătate a anului 1899. Rezultă din această publicație că, deși autoritățile au făcut tot ce e permis și mai ales ce era urit și nepermis, față de anul trecut se observă un scăzământ. Astfel că până ce în anul trecut, în epoca corăspunzătoare și-au maghiarisat numele 2762 persoane, anul acesta și-au lăpădat vechiul nume 1888 persoane. Diferența este deci 874, — ceea-ce presa maghiară înregistrează cu durere.

Tot așa de puțin veselii sunt cei din presa maghiară, când cercetează: cine și unde și-a maghiarisat numele? Se constată așadar, că din totalitatea maghiarisărilor, aproape jumătate sunt Ovrei.

Eată succesul maghiarisării! Din Ovrei din Budapesta și-au schimbat numele 463, dintre cei din Arad 66 și așa mai departe. Că ce au câștigat Ungurii când Jajtelez a devenit Hunyadi, ear' Stern s'a făcut Csillag, cine ar ști s'o spună?! Toți recunosc însă, că pentru astfel de succese îndoiioase e păcat să se facă atâta șgomot: legi speciale, ordine prin diferite ministere și pe la autoritățile comitatense și mai ales atâta silă morală!

Putem zice anume, că în afară de Ovrei, cari își lăpădă numele cum și-ar schimba o haină veche și cei 391 minori, maghiarisăți fără a-și da seamă ce fac, restul de maghiarisăți sunt niște nefericiți, cari au fost siliți să-și maghiarizeze numele. Pentru a ne încredința despre aceasta, este destul să ne uităm ce ocupațiune au cei maghiarisăți? Aflăm că 515 sunt funcționari la căile ferate, 29 la telegraf și poștă, 21 servitori la comitat, 36 gendarmi, 13 finanți și așa mai departe, tot nefericiți cari și-ar fi pierdut pâinea, dacă nu își maghiarisau numele.

Din statistica ministerială mai reiese apoi, și noi înregistrăm cu plăcere, că pentru maghiarisare contingentul cel mai mic îl dau Românii. Intr'adevăr, Românii ortodocși nu s'au maghiarisat (cu Sârbii la oală) mai mult de 18 inși. Greco-catolicii figurează cu cifra de 77, între aceștia sunt însă mai mulți Rutenii. După Jidani, cei cari se maghiarizează mai ușor, sunt Șvabii din Banat și Nemții de dincolo de Dunare și din Scepus, a căror inteligență își ține de adevărată virtute a se conțopi în „nația (maghiară) singură alcătuitoare.“

În „Budapesti Hirlap“ (de la 15 Oct.) președintele societății centrale de maghiarisare se plânge, că „poporul—vrea să zică naționalitățile—continuă încă a fi nedispus pentru maghiarisare“. Zice însă, că aceasta probabil din cauză că nu cunoaște importanța maghiarisării!

Se pare însă, că nici președintele societății centrale, deși de nouăsprezece ani există această societate, nu prea știe care e importanța maghiarisării—pentru naționalități, căci nici cu un cuvânt nu spune, cam ce am câștiga noi Românii, Sârbii, Slovacii și Rutenii dacă ne am maghiarisa. Înțelegem ea pentru Ungurii să fie de mare însemnătate chestia maghiarisării. Pentru naționalități însă ea este primejdioasă. De aceea nu putem îndestul să îndemnăm pe toți Românii să țină la numele, legea și la nația lor, căci acestea trei sunt viața, și decât un un Român, care pentru o slujbă se lăpădă de neam, mai bine să moară, căci o moarte cinstită prețuște de sigur mai mult decât o viață plină de păcate și rușine.

Ear dacă Ungurii nu ved și nu înțeleg, că silnicia maghiarisării pe naționalități nu le poate desființa, ci numai le întărește și amărește, cu atât mai rău! Din chiar cele arătate de ministrul afacerilor din Iaștru, ei ar trebui să se convingă, că maghiarisării numai pe Ovrei îi câștigă și e o proastă politică să se strice, de dragul Jidovilor, cu toate celelalte neamuri.

Poate însă ca cu vremea să vadă și ei, cel puțin unii dintre dînșii —că zadarnice sunt toate silințele lor de a ne maghiarisa și a face din țeara aceasta stat național maghiar, căci ea nu poate să fie decât ceea-ce este: patria mai multor neamuri, ear tare va fi și mare această țeară numai, dacă neamurile toate vor trăi în bună pace.

Sporirea cheltuelilor armatei.
Marșia trecută s'a ținut la Viena un sfat, la care au luat parte: ministrul-șef al armatei ungar Széll; ministrul de finanțe ungar Lukács; ministrul-șef al armatei austriece contele Clary; ministrul de finanțe austriece Kniaziołufky; și apoi cei trei miniștri comuni: cel de externe, contele Goluchowski, acela de război generalul Krieghammer și cel de finanțe comune, Kálay.

În acest sfat s'a hotărât urcarea plăților ofițerilor, ceea-ce va sporii cheltuelile monarhiei cu 4 milioane florini. Îmbunătățirea plăților va urma de la 1 Ianuarie 1900.

De asemenea s'a luat hotărârea că se vor introduce nouă tunuri, pentru care trebuia vor fi de lipsă 20 milioane florini; dar' nu e sigur, dacă suma aceasta se va cere încă în anul acesta.

Serisoare din București.

5/17 Octombrie.

Boala principelui Carol. — Știri politice. — Ungurii din București.

M. Sa Regele, precum și întreaga Curte, ear' e supusă unor încercări grele. De patru zile principele Carol, fiul prințului moștenitor, favoritul regelui Carol, e bolnav de tifos și pneumonie (aprinde de plomânt). Duminecă îndeosebi era atât de rău, încât prin oraș se vestise că micul principe care toamă alaltăeri a implinit șese ani, poate își trăiește ultimele ore. Din fericire buletinul de Luni dimineața constată o ușoară ameliorare, așa că în telegrama, prin care răspunde urărilor de bine ale primarului capitalei, principele Ferdinand spune (Luni spre seară), că sunt speranțe de scăpare. Augustul bolnav a dormit o jumătate noapte și doctorii, cari îl îngrijesc (Dr. Cantacuzino, Dr. Buchu și Romalo) își adună toată știința și întreg devotamentul pentru a scăpa țării pe întâiul prinț regal, născut pe teritoriul României.

Interesul pentru starea sănătății principelui Carol este nespus de mare. Se petrec aproape aceleași scene ca înainte de doi ani, când fusese greu bolnav prințul Ferdinand. Pe străzile capitalei vezi întruna aglomerare de oameni: se opresc adecă să citească buletinele medicilor, cari zi și noapte stau în castelul de la Peleş (Sinaia) la căpătâiul augustului bolnav. Ear' redacțiunile ziarelor sunt formal asediate întrebând fiecare despre ultimele știri telegrafice sosite de la Sinaia, unele aproape fiecare ziar are câte un corespondent. Foile toate scriu articole de fond exprimând urări de bine pentru starea suferințelor și omagii regelui și peșie tot dinastiei.

M. Sa regele suferă cu atât mai mult, cu cât Augusta și mamă este și ea grav bolnavă, ear' M. Sa Regina de asemenea va trebui să stea în pat mai multe zile. Nu mai puțină grije poartă și asupra stării Alteței Sale regale prințesa Maria, în ajun de a naște (se așteaptă în luna viitoare).

Din ordinul înaltpreședinției Sale metropolitului-primat, în toate bisericile din țeară se fac zilnic rugăciuni pentru sănătatea micului principe și fericirea întregii dinastii.

Durerea și încercarea de care e cuprins regele, pare că preocupă pe toți. Așa că chestiunile politice au ajuns pe al doilea plan. Totuși un oare-care reviriment s'a petrecut.

Liberalii sunt voioși de sosirea în țeară a dlui D. Sturdza, care și cât a stat în străinătate, la Berlin, s'a ocupat exclusiv de soarta țării, scriind o carte voluminoasă asupra chestiunii Porților de fer, în care cu un rar aparat științific tratează despre tacele puse de guvernul unguresc și conchide, că chestia Dunării, fiind de domeniul înaltei politici internaționale, statul ungar nu poate dispune singur despre nimic, ci numai un congres european poate stabili lucruri, pe

cari statele dunărene să le primească fără apel.

Din parte-le, conservatorii se bucură de sosirea în țeară a dlui Filipescu, mai zilele trecute, ear acum a dlui Take Ionescu, ambii suflății acestui guvern.

Ear discuția între cele două partide continuă mai ales pe trei chestii: chestia Porților de fer, împrumutul și afacerea școalelor dela Brașov.

Liberalii acuză că ministrul Ioan Lahovary, fratele decedatului Alexandru Lahovary, fost ministru de externe, n'a dezvoltat o acțiune diplomatică destul de energică în fața guvernului ungar, care fără nici un drept a impus taxe la Porțile de fer și a dat astfel o mare lovitură comerțului român. Constată apoi, că guvernul n'a contractat împrumutul necesar ameliorării financelor țării și pentru a pute termina unele lucrări angajate deja. În chestia școalelor române dela Brașov chiar zilele acestea „Timpul“ mărturisează, că tratările diplomatice se urmează pe baza tratărilor începute de dl D. Sturdza, ear presa liberală observă, că e vorba de concesiuni pe cari dl Sturdza le-a refuzat guvernului maghiar. Impăcarea dela Brașov a fost de altfel salutăată cu bucurie de presa întreagă, fără colorit politic.

Discuția cea mai animată este însă în giurul fânului, cumpărat de dl Fleva, ministrul domeniilor. Opoziția nu-l eartă pe ministrul agriculturii și domeniilor, pentru-că a cumpărat prin firma Haas și Dentsch din Budapesta fân de pe la Seghedin și alte locuri ungurești în valoare de aproape 8 milioane lei. Acusările sunt formulate zilnic și se lavert în giurul chestiei: dacă toamă s'a cumpărat din străinătate (pe când se credea că în urma șocetii din Mai și Iunie nu va mai fi fân în țeară), de ce nu s'a cumpărat dela Români, prin Băncile românești din Ardeal și Ungaria. Se obiecționează apoi, că s'a cumpărat scump (vine 8 lei sută de chilograme) și că fânul e vechiu, mușcăit, încât s'a încins (aprinde) fiind ținut în baloturi. Cu un cuvânt, o campanie care se crede că va aduce după sine căderea dlui Fleva. Între negustorii ovrei, amestecați în furnisarea fânului, se citează numele câtor-va dela Seghedin, Arad și Zam, ear ca advocați s'au citat numele advocaților aradani Nikolits și Kell, toți angajați de firma Haas et Deutsch și bine retribuiți.

Ce va fi, — viitorul apropiat va arăta.

Între Ungurii de aici a erupt o mare ceartă. Despărțiți în două tabere: catolicii în frunte cu Săj r Németh Ignatz și calvinii, în frunte cu Bartalus János, se acuză reciproc prin foi chiar, că au mâncat banii dela „Societatea Maghiară.“ Voiu reveni.

Asociațiunea aradană.

Marți s'a întrunit direcțiunea Asociațiunei aradane, în o ședință în care s'au luat dispozițiuni pentru convocarea adunării generale.

Din rapoartele intrate s'a constatat, că averea Asociațiunii s'a urcat peste 7000 fl., și că Asociațiunea a distribuit patru stipendii în anul trecut și aceea: pentru școala comercială, pentru școala industrială și pentru școala agronomică.

Totodată s'a hotărât a da noue stipendii și a se regula modul conferirii stipendiilor pentru viitor.

Pe lângă aceste beneficiari direcțiunea inițiază o pornire socială pentru ajutoare pe calea socială a tinerimii studioase din loc și anume a tinerimii din institutul pedagogic-teologic, unde resursele diocesane nu ajung a acoperi toate neajunsurile elevilor.

In vederea acestor nobile intențiuni indemnăm pe tot Românul de inimă să concurgă cu obolul său la întărirea acestei instituțiuni culturale, care împlinește o misiune atât de nobilă. Taxa de membru e 2 fl. la an. — Cassar: Sava Raicu.

Congregația comitatensă.

Eri Joi, în 19 Octombrie, s'a ținut congreagația comitatensă anunțată, fiind pe program înșirate 181 de chestiuni, parte de rezolvat prin votare în ședință, parte numai de luat la cunoștință.

Ca primul punct al programului era: *durea de seamă a vicișpanului despre agendele oficiului său și stările în comitat, în cel de pe urmă pătrar al anului.* Raportul, ca atare, e voluminos, cuprinzând 44 pagini tipar, format concept. Distribuit fiind dinainte membrilor congreagației, nu se mai cetește în ședință.

Di adv. Veliciu s'a ridicat cel dintâiu pentru a face unele observațiuni. Recunoaște, că raportul e făcut cu strigăntă și în mod amănunțit, ceea ce, fiind cel dintâiu raport al actualului vicișpan, este de laudat. *Partea tristă a raportului sunt stările rele economico-sociale, cum ele sunt zăgrăvite într'insul.* Ca moment îmbucurător al raportului, dl Veliciu scoate la iveală împregiurarea, că vicișpanul se simte îndemnat a face promisiunea, oare-cum solemnă și, judecând după mai multe semne, sinceră: de a priveghia strict ca la candidările și alegerile de notari să se respecte drepturile autonome ale comunelor, respective cetățenilor. Această enunțare frumoasă a vice-comitetului, care este oare-cum o mărturisire și dovadă indirectă a abuzurilor, ce se săvârșesc la alegerile de notari, face bună impresie, mai ales din punctul de vedere, că până acum nimeni nu voia să iee răspunderea pentru ticăloșii.

Oratorul infierează apoi cu câteva expunerii și expresiuni aspre abuzurile acestea.

La sfârșitul dl adv. Veliciu atrage atenția atât a fișpanului, cât și a vicișpanului, că necum legea întreagă despre naționalități, dar' nici dispozițiunea ei privitor la folosirea limbii nu este respectată de slujbașii comitatului. Dacă se execută numai legile ce prescriu cetățenilor datorințe, ear' nu și acelea ce conțin drepturi garantate lor, atunci lozincă „lege drept-dreptate” rămâne numai vorbă deșeartă.

Așteptând și sperând, încheie dl Veliciu, că și în această privință va urma o îndreptare, iau în numele membrilor români ai congreagației raportul la cunoștință.

Vásárhelyi László vede și el în vorbele vice-comitetului privitor la alegerea notarilor o enunțare îmbucurătoare, că

voește să păzească respectarea dreptului cetățenilor. Lăudând sinceritatea cu care e expus raportul, oratorul trece la aprecierea specială a mai multor puncte din raport.

Bar. Solymossy încă recunoaște, că raportul e făcut cu multă sinceritate și stăruie mai ales asupra respectării drepturilor autonome la alegerea notarilor.

(Aici se intercalează o clipită hazlie, anume: oratorul folosind în vorbirea sa mai multe cuvinte de origine latină, în special vorba „prekarius”, un popă catolic cu o expresie foarte ciudată a feței strigă de mai multe ori, ca oratorul să vorbească „curcă unghurește”, căci zice, suntem în Ungaria. Uitându-se la el cel de față, izbucnesc în râs).

Vicișpanul Dálnoky Nagy Lajos mulțumește pentru vorbele de recunoștință; dar' și pentru observațiunile ce i-s'au făcut, căci numai așa poate să aștepte tot unde este ceva de îndreptat.

A urmat apoi punctul de program cu aruncul de 1% destinat pentru casa de pensiuine a funcționarilor comitatensă.

Di adv. Dr. Suciu ia cel dintâiu cu vântul și într'o cuvântare scurtă, dar' energică protestează, în numele Românilor, contra acestui nou arunc, care earăși va fi stors în partea lui covârșitoare din sutoarea și munca bietului țeran român.

Preotul catolic Fodor, din Gula-Varșand, încă se scoală contra aruncului, descriind cu colorii vii, așa cum cunoaște el stările de la țară, miseria poporului. Acolo unde țeranul mai înainte mânca pâine făcută din grâu, astăzi e redus la pâinea din cucuruz. S'a pus, zice, printre dările cele nenumărate și o dare asupra cânilor („kutyá-adó”), dar' zice, țeranul nu mai are lipsă nici să țină câine, căci nu mai are nimic ce să-i păzească. Și dacă, zice, astfel stau stările de la noi, în părțile aceste mănoase, vă puteți închipui ce miserie de nedescris bântuie în Munți, pe țeranul român; istorisește în câteva trăsături petrecerea sa în acele părți, unde zice, țeranul adesea nici mălalu n'are.

Vorbirea preotului catolic a făcut bună impresie printre Români, primită fiind la sfârșit cu sincere: „Să trăească!”.

Se înțelege, că aruncul propus totuși a fost votat, nelipsind nici *Da!* al lui Severu Taichii.

Urma alegerea celor doi funcționari: 1) asesor-referent la scaunul orfanal și 2) un pretor. Dintre candidații propuși de comisiunea alho: au fost aleși: la postul prim, Șoimoșan; la al doilea Hanthó.

Punctul programului, care a mai stârnit interes, a fost stabilirea taxelor de cărușie la alegerile dietale, conform legii asupra judecării Curiei în afacerile electorale și a circulării respective a ministrului de interne, de care am fost pomenit și noi în Nrul nostru de la 5/17 Septembrie.

Di părinte V. Mangra expune, că dispozițiunea aceasta a legii este mai periculoasă pentru moralitatea alegătorului decum a fost chiar s'area de mai înainte, când „cheltuelile constituționale” nu erau codificate în lege. Ea jignește sentimentul cetățeanului conștiincios, impunându-i oare-cum cu de-a sila ca el să fie plătit pentru exercitarea dreptului său și încă celui mai sfânt, celui mai important; este un moment umilitor pentru demnitatea alegătorului în această dispoziție. Oratorul desvoaltă cum întreagă viața publică modernă tinde spre democratizare și decentralizare. Din toate aceste puncte de vedere, dl Mangra propune, ca comitatul să nu stabilească de loc cheltuelile de cărușit; să se facă reprezentare la guvern ca să depună în Dietă modificarea legii în sensul, ca fiecare comună să voteze la ea acasă.

Di Dr. Suciu și el supune unei analize severe această dispozițiune a legii. La prima vedere se pare, că ea introduce o îmbunătățire în moravurile noastre politico-

electorale; dar' aceasta e o amăgire; din contră ea însemnează dare înapoi, o decadență în acele moravuri. Dispozițiunea cu pricină legalizează formal corupția la alegeri, ceea ce mai înainte totuși n'a fost; ea face pe alegător a nu-și îndeplini cel mai sfânt drept al său cetățenesc din datorință, ci fiind că i se plătește o călătorie, o excursiune. Aceasta este o vătămăre din cele mai umilitoare a demnității cetățeanului alegător, o jignire gravă a principiului democratic. Da, mă rog, aceasta e chiar un scandal. E un venin, în urma căruia vom ajunge la corupții și mai scandaloase, perfide de cât sub vechiul regim.

Oratorul propune, ca, pentru a satisfice literii legii și circulării ministrului de interne, să se stabilească taxa cărușitului la alegeri la minimum, anume: 1 fl. de alegător și după 1 kilometru depărtare. Pria aceasta să dăm a înțelege guvernului că considerăm dispozițiunea legii ca proastă și periculoasă.

Spriginind și alăturându-se la propunerea dlui Mangra, și stăruind încă asupra principiului decentralizării, dl Dr. Suciu încă propune, ca congreagația să facă reprezentanția la guvern în vederea modificării legii în acel sens, ca votarea pentru alegerile dietale să se facă în comună.

Bine înțeles, că dintre Neromâni nimeni nu s'a sculat pentru a sprigini expunerile și propunerile alor noștri; astfel că fișpanul a pus la vot numai propunerea comitatului comitatensă stabil, care a fixat taxa cărușitului la alegeri cu 28 fleri pe alegător și kilometru, cu adaosul, ca o trăsura să fie socotită pentru 3 alegători.

Din resortul lui Wlassics.

Ministrul acesta de mult a observat, ca nici un alt om în țară, că: „în cultura generală dela noi lipsește priceperea, sentimentul pentru frumos; nu există sentimentul lipsei pentru cultul adânc simțit în forul nostru interior, pentru frumosul. Avem amical artel, da, dar' d'aceia, care ar îndestuli rîvnă ferbinte a inimel lor, cumpărând vr'un tablou ori vr'o statuie, sunt rari”, etc.

Pentru a se face nemuritor și pe acest teren cu totul neglijat — după convingerea lui intimă — înainte de a fi descoperit el acest scăzământ în cultura națiunii și a țării, încă anul trecut a ținut câteva vorbiri mai puțin celebre, în care a dat îndemnări și a împărțit imbolduri profesorilor dela școlile înalte și medii, cum să lucreze pentru a deștepta sentimentele cu pricină în tinerimea concretată împregiurării.

Wlassics însă nu s'a oprit aici; el a mers adecă voiește să meargă cu ideile lui până la fund, până în școala elementară. Spre acest scop a convocat pe Lun, 16 c., o anchetă specială, sub presidenția sa, la care au luat parte: 1 secretar de stat, 3 consilieri ministeriali, 2 consilieri de secțiune, 3 deputați dietali (ntre ei drayfusistul Hock), și o seamă de bărbați cu tragere de inimă pentru cauză.

S'a discutat mult; cu mai multă competență — negativă — decât celalalt și că prima rată, adică prima poraire către țelul dorit s'au primit ideea și propunerea ministrului: să se comande la pictorii țării 80 tablouri; și anume: pentru clasele I—III, din resortul exercițiilor limbistice și din poveștile populare ale „națiunii”; ear' pentru clasele IV—VI, din istoria ungară (?), geografia și etnografia. Onorarul pentru tablourile acestea să fie 40.000 florint, adecă 500 florint unul. Se înțelege școlilor să vor da numai reproducțiuni.

Ministrul a accentuat, că „tablourile instructive trebuie să fie așa, încât, pe lângă sentimentul pentru frumosul să întărească în tinerimea națiunii și sentimentul patriotic-național”.

Ear consilierul de secțiune, Halász,

vorbind după șeful său, a zis într'altel: „Aceste proiecte sunt menite, a întreprinde ideea pusă la cale în primăvara anului curent, anume ca să fie executate niște tablouri, aplicate nivelului intelectual al copiilor în vârsta de 6—12 ani, tablouri, care” . . . „să nu aibă numai menirea a deștepta și a desvolta în copii sentimentul frumosului, ci ar pute sluji ca mijloace prețioase de învățământ pentru cultivarea și largirea sentimentului patriotic” . . .

Dacă această „idee” nouă nu este earăși numai vr'un gheșeft suflat ministrului la ureche de Ovrei, — *ceia-ce trebuie să prespună la ori-ce idee sau întreprindere a lui Wlassics*, — atunci e cel puțin o dovadă eclatantă, că toate mijloacele culturale întrebuintate până acum s'au dovedit neîndestulitoare pentru „deșteptarea” și „desvoltarea” acelor „sentimente patriotico-naționale”; ceea ce de altfel a mărturisit-o verde și Beksis în cartea sa.

D'apoi n'a zis oare, acum de curând „Bud. Hirlap”, că „națiunea” are „nainte de toate trebuință de niște Lige morale”?

Sentiment pentru „frumosul” este destul de desvoltat în generațiile de sub oblăduirea lui Wlassics, dar numai pentru frumosul imoral. Dacă nu te vei îngriji, die ministru, și de partea aceasta esențială, educațiunei, întreagă rîvna Diete cu tablourile cu tot, va rămâne — *fiac*, precum s'au dovedit aproape toate întreprinderile ce și-le-au suflat Ovrei.

ULTIME ȘTIRI

Știrile în Austria.

În ziua de 18 c. s'a redeschis parlamentul din Viena, și cu tot guvernul nou, zis de împăcaciune, îndată în prima ședință s'a întemplat o gălăgie atât de mare, încât ministrul-president abia și-a putut rosti vorbirea sa de program, pentru a spune în câteva cuvinte în ce mod vrea să o cârmuească și ce voește să ducă la deplinire. Zarva au făcut-o în primul rând deputații cehi, din cauza că cu o zi înainte de deschiderea parlamentului s'au desfășurat vestitele ordonanțe din anul 1897, prin care limba lor căpătase mai multe drepturi de folosire.

Ceea-ce s'a întemplat însă în parlament nu e nimic pe lângă ceea ce făptuiesc Cehii acasă, în țările locuite de ei, anume Boemia și Moravia. Acolo din ziua în care a venit la putere noul minister, toate oarașele și comunele cehe votează, la adunări populare, proteste energice împotriva desființării ordonanțelor, încă pe când ea era numai plănuită; ear' din ziua de 17 Octombrie, când a apărut decretul de desființare, în foarte multe locuri se țin lanț turburări din cele mai grave, unde lumea se încalera cu poliția, cu gendarmii și miliția, astfel încât a curs și sânge. Mai ales în Praga tulburările se repețesc în fiecare zi. Eacă spre pildă ce zice cea de pe urta telegramă:

Praga, 19 Octombrie.

Amăriciunea poporului ceh crește în mod înspăimântător. Eri s'au întemplat în trei locuri turburări așa de mari, încât au dus la încăerări sângeroase între armată și cetățeni. Mulțimea sparge ferestrele și boltele Nemților și Ovreilor. Din toate părțile țării Boemia sosesc știri despre asemenea desordini și priveliști. În poporul ceh a intrat dorul de revoluție. Situația e foarte gravă.

Instituțiile noastre de binefacere.

Două momente mai însemnate se observă azi în viața publică a Românilor din patria noastră. — Unul, însemnat prin tângirea și amărârea noastră de-o vreme încoace pe terenul politic; al doilea, prin avântul, mult-puțin, ce în chip îmbucurător se arată, în același timp, în viața noastră culturală.

Dacă cel dintâiu, ca urmare nenorocită a slăbiciunii și a nesocotinței unora din fruntașii poporului, mâhniri ne ține și opriri locului în calea pornită spre înaintare și ne apasă inimile, — atunci, al doilea moment ne dă zor la lucrare continuă, ne înalță sufletele și ne îmbărbătează la muncă spre un progres, ce și străinilor celor mai îndârjiți împotriva noastră a început să le impună.

Ca și în vremile negre ale iobăgiei, poporul român și astăzi stă încongiurat de vrășmași, cari nu-i voesc decât perirea, cari îl prigonesc la tot pasul și în tot chipul ceacă să-l impedeze în dezvoltarea lui firească.

Cu toate acestea, deși avisat numai la propriile sale puteri și mijloace, poporul nostru nu poate fi ținut în loc. Puterea lui de viață, destoiniciile-i înăscute și dorul lui de propășire, mereu îl mână înainte, spre ținta, ce trebuie să 'și-o ajungă.

Facând numai o scurtă ochire asupra centrelor mai însemnate, în cari se desvoalță deja și o viață culturală românească, și spre cari gravitează tinerimea noastră setoasă de învățatură, vedem azi aproape la fiecare institut românesc mai înalt de învățământ și cultură: așezăminte de binefacere, alumnee și internate, în cari tineretul brav și din părinți seraci, este adăpostit în chip gratuit, sub conducere umană și înțeleaptă, și unde cu înlesnire își poate câștiga cunoștințele trebuitoare pentru viață.

Astfel, bună-oară, vedem la Oradea mare asemenea așezăminte la ambele confesiuni; „Mese de studenți“ la Sibiu sub îngrijirea valoroasei bănci „Albina“ și în Brașov sub purtarea de grije a distinsului corp profesoral; asemenea la Beiuș un falnic internat de curând înființat, și nu peste

mult poate, același lucru vom fi fericiți să-l vedem intrupat și la gimnaziul inferior din Brad, — în cari sunt și respective vor fi, mai ales în viitor, mulțime de elevi seraci, cu bună purtare și cu sporii la învățatură, întreținuți gratuit și sub părintească purtare de grije.

Sub altă formă și în mai mică măsură avem încă asemenea instituții de binefacere și în alte centre culturale. Avem bună-oară un alumneu preparandial aici în Arad și altul de studenți în Timișoara.

Cele mai multe, din câte le avem, sunt încă tinere de tot. Abia numai de erialaltăeri. Toate împreună însă — nici pe departe nu pot încă să îndestulească așteptările, ce publicul leagă de ele.

Cu toate acestea, mulțumitori să fim lui Dumnezeu și dărniceii publicului, care din comuna noastră sărăcie ni-le-a dat și acestea, așa cum le avem. Locului însă n'avem voie să ne oprim cătuși de puțin!

Lucrul de căpetenie și îmbucurător este, că începutul e făcut și în direcțiunea aceasta, și îndemnul spre continuare asemenea-l avem.

Sub impresia bucuriei ce o simțim chiar și în fața acestor puține lucruri împlinite, cu un fel de mâhnire îndreptățită trebuie să ne oprim pe un moment la noi acasă, înaintea ochilor nostri, și gânditori să ne întrebăm: Oare noi, Aradenii, n'avem motive de-a urma aceeași cale, începută de alții? Stăm noi oare atât de splendid cu trebile noastre dela institutele din nemijlocita noastră apropiere, încât cu liniștită conștiință să ne desfătăm în lucrurile bune servite de alții?!

Avem și noi, precum spuserăm, un alumneu preparandial în giurul institutului teologic-pedagogic din loc. An de an o sumedenie de băieți săraci aleargă aici, setoși de învățatură, dintre cari mulți inși se primesc „gratuit“ între zidurile alumneului.

Însă cum stăm noi cu acest chip „gratuit“?

Sfinte Doamnel Mila numai te cuprinde și sângele 'ți-se revoltă în tot trupul, când diminețile îi vezi pe acești „alumniști“, făcând calea către biserică, goi de haine și hămisiți de foame. — O singură mâncare pe zi capeta în alumneul nostru acești nenorociți martiri ai sorții; ear și mâncarea

aceasta — Dumnezeu numai o știe și foalele lor pururea gol!

Și cei neinternați în alumneu? — Cu foarte puține excepțiuni — due și ei aproape același „traiu“; sunt înfundați prin cele mai infecte și mai nesănătoase locuințe prin stradele dosnice ale orașului! Tuturor deopotrivă le poți ceti miseria din față și germenii omoritor de viață.

Cam în acest chip cresc și între astfel de împregiurări învață generațiunile de dascăli și luminători ai poporului nostru din diecesă, la vechiul nostru institut din Arad, căruia din creșterea poporului 'i-s'a ridicat falnicul Seminar din strada Sina.

Lărgirea și îmbunătățirea acestui alumneu ni-se impune cu atât mai ales, cu cât un considerabil număr de școlari români avem și la școlile medii maghiare (gimnaziu și reale) din loc, din cari nu puțin se bucură de aceeași soartă ca și bieții nostri preparanți. Cât de salutar, cât de binefăcător s'ar reversa binefacerea unui internat românesc și asupra acestor odrasle aduse la școala și la cultura maghiară!

Eată dar' că Aradenii nostri, totdeauna darnici pentru ori ce instituție națională și de binefacere, — aici, înaintea ochilor, mare și creștinesc lucru au de împlinit. De la ei și de la inimile generoase ale diecesanilor depinde, ca să așteptăm modalitatea pentru sanarea stării de lucruri nemulțumitoare de la institutul nostru, și să ștergă lacrimile și miseria de pe fețele atâtor ființe dragi și scumpe, cari au, la vremea lor, să răspândească lumină și creșterea națională în mijlocul poporului.

CONVICȚ INVĂȚĂTORESC.

Comloșul-bănățean, 28 Sept. v. 1899.

Interese mari impun neamului și bisericii, a'și ținea învățătoria de departe de influențele străine.

Eată considerații, care ne-au condus când am luat inițiativa la fondarea unui convicț pentru creșterea tuturor fiilor nostri români, a-decă chiar și a netăvățătorilor.

Publicând mai jos proiectul de statute, toți binevoitorii sunt rugați a-și trimite observările la acest proiect subscrișului, pentru a le considera cu plăcere și recunoștință, în adunarea generală a învățătorilor, care se va convoca conform rescriptului ministerial, să facem recerutele modificări în statute.

Sus să avem inimile!

Iuliu Vuia.

Statutele.

Convicțului învățătorilor gr. or. români din Ungaria.

§ 1.

Învățătorii dela școlile conf. gr. or. române din Ungaria, neputându-și crește în mod corespunzător din propriile lor mijloace fiii lor, în institutele de ori-și ce caracter și categorie, decretează înființarea unui propriu convicț în...

§ 2.

Institutul se va întemeia:

- a., din contribuțiile membrilor;
- b., din donațiuni, lăsaminte, producțiuni publice, din arangiarea de loterii de bani și obiecte, pe lângă concesiune mai înaltă;
- c., din colecte.

Partea I.

§ 3.

Membrii convicțului sunt:

- a., fondatorii, acei particulari și corporațiuni, cari contribuiesc la fondul institutului cel puțin cu una sută fl., care se poate răspunde și în rate anuale de 10 fl.
 - b., ordinarii, acei învățători gr. or. români, cari contribuiesc la fond cu cel puțin 50 fl., răspunși și în rate anuale de 5 fl.
 - c., ajutători, sunt aceia, cari ajută institutul cu un fl., anual.
 - d., binefăcătorii, sunt aceia, cari din timp în timp vor ajuta fondul fie în bani, fie în naturalii.
- Necetășeni ungari, numai pe lângă concesiunea ministrului de interne pot fi membri.

§ 4.

Membrii fondatori și ordinarii, au în adunări vot decisiv, ear cei ajutători numai consultativ.

Dreptul de votare, se exercită în persoană.

§ 5.

Comune și corporațiuni încă pot fi membri fondatori ai institutului, și au drep-

FOIȚA „TRIBUNEI POPORULUI.“

Blăstēmul de mamă!

Când eram micuț băiat,
Maica rău m'a blăstemat,
Ea 'n brațe că m'a luat
În ziua Duminecii,
'Naintea bisericeii:
„Suge, sugă, pruncule,
Sugă-ți serpii sângele,
Cum 'mi-ai supt tu țiglele“.
Și fiițu că creștea,
Cu păcatu-alături,
Până mare se făcea.
Ziua era aumită,
Când vin serpii de-l mănăncă;
Și când ziua că venia,
Feciorul la câmp eșia,
Și serpii la el venia,
Și de el că s'apuca,
Și jumătate-l mânca,
Jumătate nu-l mai poate
De curele tintuite,
De cuțite ascuțite.
Un voinic pe drum trecea,
Da zău el lău îl grăia:

„Haida, frate, de mă scoate,
Să fim frați până la moarte“.
Șerpele din graiu grăia:
„Vezi-ți, voinice, calea,
Că pe asta l'oiu lăsa
Și de tin' m'oiu apuca,
Că 'mi-l'a dat maică-sa
În ziua Duminecii,
'Naintea bisericeii“.
„Ba zău eu nu l'oiu lăsa,
Că n'am vin' de capul meu,
Da m'o trimis Dumnezeu,
Să scot voinic de la rău“.
Și zău el că 'mi-l scotea,
Ș'amândoi pe drum mergea,
Și din graiu el că grăia:
„Frate, de m'ai fi lăsat,
Șerpii să mă fi mănăncă,
Că eu tot trăesc cu frică,
Că pe min' serpii mă mănăncă.“

Culese de: George Maican, învățător.

Poesii populare.

Zi și noapte tot gândesc,
Cum la badea să pornesc,
Două vorbe să-i șoptesc

Și cu 'l să mă iubesc,
Cum odată ne iubiam,
În grădină când pliviam,
Că mai mult ne sărutam,
De-ât amândoi lucrăm.

Frunză verde de trifoiu,
Vină bade până la noi!
Frunză verde de pelin,
Nu 'mi trimite-atâta chin,
Că de când nu te am văzut,
Tot în lacrimi am zăcut:
Și de când tu m'ai lăsat,
Și gura 'mi-s'a uscat.

Rosmalin verde plecat,
Ved, bade, că m'ai lăsat!
Rosmalin verde domnesc,
Lasă-mă, nu-mi bănuiesc;
Spicuț verde de săcară,
Veți veni tu bade eară.

Culese de: Romul Luțai.

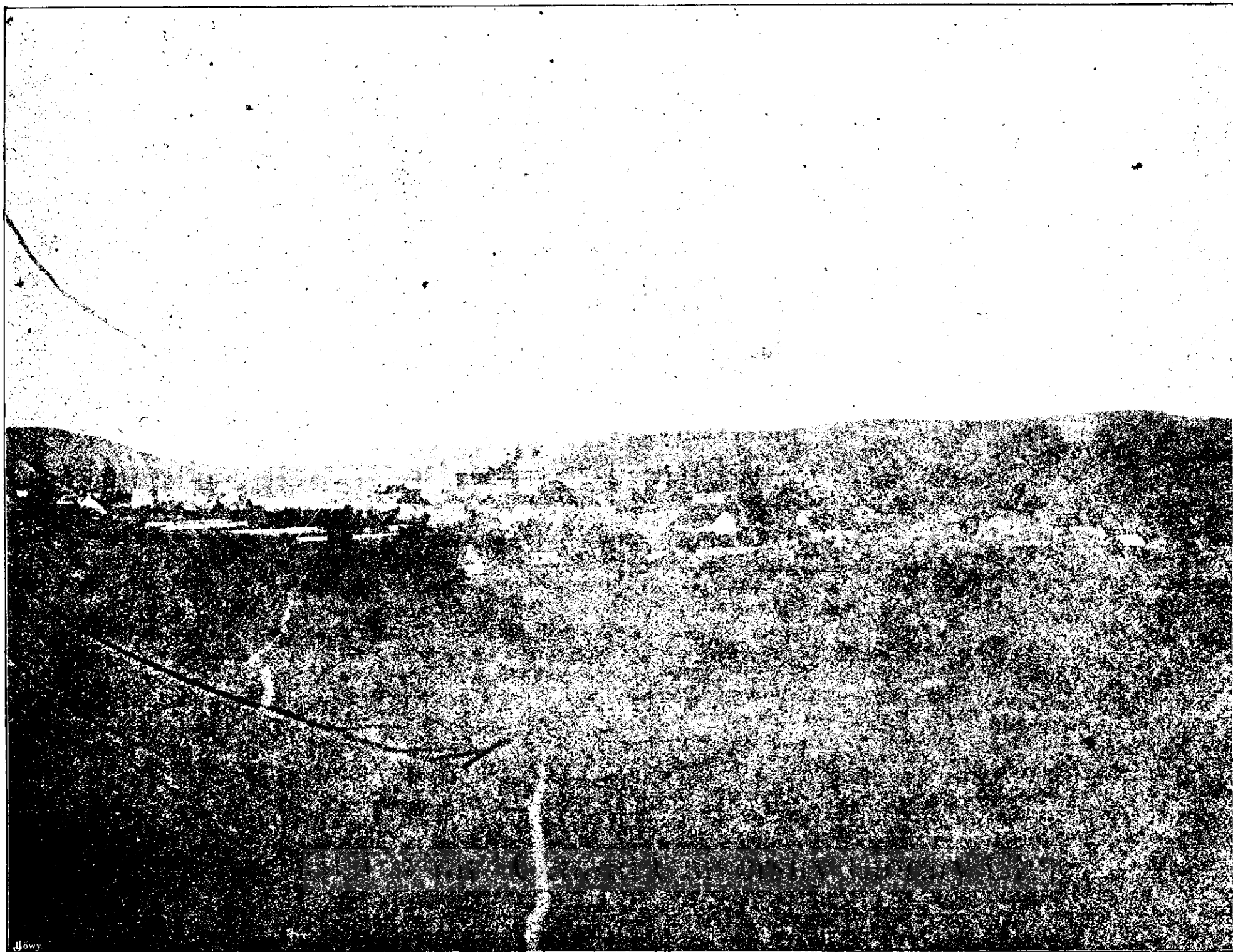
(Din Iobolțu, comitatul Bihorului)

Frunzuță de calapăr,
Maică, doi feciori mă cer,

Unu-i frumos da-i sărac,
Unu-i urf, da-i găzdac,
Dar' săracul, săracul
Merge cu coasa la rit,
Vine seara fluierând,
Îl întreb, că n'ar cina,
El zice, că m'ar țuca,
Dar' găzdacul, găzdacul,
Merge cu coasa 'n rogoz,
Vine seara mănios,
Îl întreb, că n'ar cina,
El zice, că s'ar culca.

Vino, bade, Joj seara,
Călărește pe Șarga,
Leagă Șarga de căput,
Și-ți cere gură 'mprumut,
Dar' eu gură nu-ți pot da,
Că gura mea-î fontălită,
Pe fontuțul Clujului,
Pe seama drăguțului.

De ce bade m'ai lăsat,
Nu țiu-o da mare păcat,
Numai nouș an' pe pat,
Nouș an' și nouș zile,
Și pe-atâtea săptămâne.

BLAJUL.

oficieri ciunțiți de vii, dar flacăii năzuiau tot înainte, și Mărăcineanu tot în fruntea lor, împingând pe Turci spre redută.

Acum ajung la al doilea șanț. Ai noștri erau puțini, mai puțini de jumătate din câți au plecat, și erau copleșiți. Inferbentați însă, și ne mai așteptând nici o scăpare decât moartea, s'asvirl spre șanț. Nu mai aveau fașine, căci nu le luară cu ei din cel dintâiu șanț, dar nici nu se mai gândiau acum la ele. Răslesc pe la gura șanțului câți-va, cu sergentul Bălăsoiu, un Mehedințean înalt și puternic. Pe acest sergent îl văzură mai târziu ai noștri ieșind din șanț și trînd de barbă pe un oficer turc, vînd să-l facă prizonier, dar în loc să-l ducă spre larg, îl ducea spre redută, și Bălăsoiul ajungînd în puterea Turcilor a fost tăiat cu topoarele.

Pe de altă parte, după Mărăcineanu de-a dreapta, străbat, sărînd în șanț, o mână de flăcăi cu steagul.

Sergentul Costantin al Vlașului din Rimnic se încurcase în baionetă și căzu peste cap de pe coama șanțului între Turci. Aceștia săriră să-l taie, ear ai noștri vîzîndu-l răniți și plecați spre Vlașu, săriră după el cu sub-locotenentul Horcea. Creeril sub-locotenentului sburară îndărăt, isbiți de o

muchie de topor, și stropiră pe cei ce veniau după dînsul. Dar Români erau în șanț, căci pe tot de-alungul șanțului ei apucară să răsbească pe Turci.

Flăcăii s'afundară în pămînt și se svîrcoliau în vizuină. Atunci din nou s'a mișcat pe culmea dealului din față batalionul dorobanților din Tecuciu, vînd să plece și să ajute celor din șanțuri, cari nu se mai vedeau pe de-asupra pămîntului. Dar îngrozit de focul turcesc a stat earăst pe loc.

Mărăcineanu snopește pe Turci din șanț și apoi cu capul gol, cu obrazul plin de sudoarea înegrită de fumul pușcilor, inferbentat și cu sabia în vînt, sare afară din șanț, fără chipiu, și începe acum svîrcolirea între șanț și parapetele redutei.

Turcii eșiseră sub poalele redutei cu topoare și cu revolvere. Era locul strîmt pentru baionete. Invălmășeala ce a fost aici, nu se poate spune. Era luptă pept la pept și încăerare ca de furnici.

Voinici și Turcii, dar voinici și ai noștri, se isbiau cu pumnii, se frîmîntau cu toții o grămadă de omeni îndesuți și înclistați Turci cu Români, se isbiau cu pumnii se sfășiau cu dinții, se zugrumau de gât și, căzînd, se înclistau, se mușcau în svîrcolire, blăstîmînd și injurîndu-se.

Și pe de-asupra tuturor se vedea un steag al nostru și unul al Turcilor, mișcîndu-se cînd la dreapta, cînd la stînga.

Nu trăgea nimeni cu pușca; nu era loc, nu era vreme. Turcii de pe redută, puțini câți remaseră acolo, se luptau cu cărlige, ca să prindă pe Români, să-i dea jos ori să-i tragă pe redută.

Sergentul, care purta steagul batalionului în mână, cade cu capul crepat drept în două de un iatagan. Căpitanul Mărăcineanu smulge steagul din mîna mortului și înălțîndu-l strigă: după el și după mine! Intr'o mână cu steagul și intr'alta cu sabia, își face drum spre parapet. pe locul strîmt dintre redută și șanț, în care erau numai morți, Turci și Români grămadă.

Nu se auziau decât gemetele răniților și gîfăiturile soldaților și un tropot surd de picioare, apoi câte o pleoscăitură a vre-unuia care se lungia în noroiu, ear din vreme în vreme s'auzia câte o vorbă turcescă și câte un urlat: „Auleo, mamă ține-mă!”

Nu mai puteai cunoaște cine da și în cine, mirosul de sînge îți tăia rîsul ear fumul de pușcă se lăsase ca o negură peste redută. Era svîrcolirea noastră cea din urmă, svîrcolirea morții.

În toiul amestecului și al turbării

Mărăcineanu, tot cu steagul în mână, apu case să lipească de parapet scara și se urca pe redută. Ajunse cu creștetul capului aproape înălțimea zidului ear' de-asupra capului îi flutura în vînt steagul roș-galben-albastru. Soldații noștri vîzură un steag al României falfîind de-asupra redutei, o clipă, o singură clipă — a fost o vedenie numai, un vis dorit de ei!

O clipă numai, căci zece iatagane căzură zuzînd asupra capului lui Mărăcineanu, și o baionetă veni sclipind de sus în jos ca un fulger și se înfipse în peptul ghiaurului căpitan. Scara trosni cu putere și se rupse, ear căpitanul căzu, îndoindu-se pe spate, căzu cu steag cu tot sub parapet.

Spun soldații care erau mai pe lîngă șanț, că Turcii de jos l'au tidicat cu baionetele și-l deteră Turcilor de pe parapet, care prinzîndu-l cu cărligele îl ridicară la ei. Apoi s'auziră în redută chiote și urlete sălbaticе, și în urmă un Turc bărbos se ivi pe parapet cu bucăți de carne din trpu lui Mărăcineanu, și asvirlindu-le peste capul Românilor, le zise românește: „Na-vă carne și mîncăți!”

Dar abia rosti vorbele și căprarul Radu Stan puse pușca la ochiu: glonțul isbi pe Turc drept în gura dschisă și-l resturnă în redută.

Calindarul nostru

pe anul visect 1900

ca prim calindar scos în tipografia noastră

a apărut tocmai acum

cu ilustrațiuni, cu un bogat și variat cuprins literar.

Prețul 30 cr.

plus 5 cr. porto postal.

Doritorii de a și-l procura sunt rugați

a se adresa la

Administrația „Tribunei Poporului“.

La comande mai mari de 10 exemplare
dăm 20% rabat.

ADMINISTRAȚIA

„Tribunei Poporului“.

Banca generală de asigurare mutuală.

„TRANSILVANIA“

(33) 99—

ÎN SIBIU.

asigurează pe lângă cele mai favorabile condițiuni:

1. în contra primejdiei de foc și de exploziuni; clădiri de ori-ce fel, mărfuri, produse de câmp, mobile ș. a.;

2. pe viața omului în toate combinațiunile, precum: asigurări de capitaluri în cazul morții și pentru termiuri fixate, de zestre și de rente.

Deslușiri se dau, și oferte de asigurări se primesc din comitatele: Arad, Bichig, Bihor, Cluj, Caraș-Severin, Timiș și Torontal

Agentura principală din Arad.

Strada (Széchenyi Nr. 1. casa dlui avocat Dr. Virgil Bogdan etagiul II.)
precum și prin agenturile ceruale și speciale.

Licitațiune benevolă.

Institutul de credit și de economii „ALBINA“ din Sibiu face de vânzare realitățile sale din BUTENI, foste ale lui Szabó Antal și cuprinse în pr. f. Nr. 704. Realitățile acestea stau din 5 edificii în piața comunei și din intravilan de 829 st. pătrați.

În acest scop se publică licitațiune benevolă cu termenul pe 29 l. c. 10 care a. m. în Buteni la casa comunală și se primesc și oferte în scris cari până la acel termen se pot înainta la direcțiunea institutului, iar în ziua licitațiunii se pot preda comisarului încredințat cu conducerea aceleia.

Condițiunile sunt următoarele:

1. Ofertul făcut verbal sau în scris este obligator pentru oferent din momentul, ce l-a făcut, pentru institut însă numai după aprobare din partea direcțiunii. Aprobarea sau refuzarea are să urmeze cel mult în termen de 15 zile dela ziua licitațiunii.

2. Prețul de cum, erare se poate răspunde deodată sau în rate în restimp de 10 ani, cu interese de 6o/o.

Sibiu, 17 Octomvrie 1899.

387 1-3

Direcțiunea institutului de credit
și de economii „Albina“.

Să spriginim industria din patrie!

Deschidere de prăvălie

FABRICA „INSOTIRII CĂLTUNARILOR DIN ARAD“

aduce la cunoștința On. public, că cu începere din 1 August
anul curent și-a deschis

Prăvălia sa

în palatul „MINORIȚILOR“ din ARAD, strada Bisericii,

prin ceea-ce onoratul public nu mai este expus să cumpere cu bani scumpi fabricațiuni slabe din străinătate, ci poate să-și procure cu prețuri ieftine încălțăminte indigene de calitate excelentă și fason elegant.

Prețul ghetelor gata:

Ghete pentru bărbați, cu gumilastic . . .	dela fl. 2.80 în sus
„ pentru excursiuni din pele americană „ „	5.— „ „
„ de lack (pentru bărbați)	4.— „ „
„ pentru dame, cu gumilastic	2.50 „ „
„ regatta	2.20 „ „
„ „ din piele colorată de căprioară „ „	2.50 „ „
„ de lack (pentru dame)	3.— „ „
„ pentru băieți	2.50 „ „
„ pentru fete	2.— „ „
„ pentru copii	1.50 „ „

Asortiment bogat de papuci plūs, pentru dame.

Comande după măsură se primesc și se execută prompt.

Ne rugăm pentru spriginul binevoitor al On. public, pentru-
ca să putem valora această nisuiță a noastră și ca în acest
chip să fie ajutați micii industriași ai orașului nostru.

Cu toată stima:

Direcțiunea insoțirii.

381 3—

Fabrică de Casse.

În atelierul meu se
construiesc

Casse de fer

obiceinute, din cel mai
solid material, sigure
contra focului și spar-
gerii.

Casse-Pancer

pentru bănci, construite
din cel mai veritabil oțel.

Ori-ce spargere e ab-
solut imposibilă fie cu
ori-ce instrument anume
meșteșugit pentru sco-
pul acesta.

Garantez pe deplin că în
termin de 24 ore aceste
casse nu se vor pute găuri.

Rog deci On. public, care are trebuința de Casse de fer,
să mă onoreze cu încrederea și cu comanda sale, asigurându-
l că va fi pe deplin satisfăcut.

Pentru biserici și comune liferez casse pe lângă solvire în
rate după invoială.

Lista prețurilor gratuit și franco.

Cu distinsă stimă:

GUSTAW MOESS

fabrică de casse

SIBIU Strada Poplăcei-mari Nr 8.

366 7—